

TREI DOCUMENTE SLAVO-ROMÂNE DIN ARHIVELE DE LA BUDAPESTA PRIVITOARE LA ISTORIA ȚĂRII ROMÂNEȘTI

*Petronel Zahariuc**

Cuvinte cheie: Țara Românească, documente slavo-române, secolul al XVI-lea

Keywords: Wallachia, Slav-Romanian papers, 16th century

În fondurile de documente de la Arhivele Naționale ale Ungariei de la Budapesta se mai găsesc și acte în limba slavă privitoare la istoria Țărilor Române, care nu au fost până acum publicate. Cu ceva vreme în urmă, cercetătorul Adrian Magina de la Muzeul Banatului Montan a descoperit trei documente slave în Colecția Sólyom Fekete Ferenc de la Arhiva Națională Maghiară (Magyar Nemzeti Levéltár Oszágos Levéltára), pe care a avut bunăvoința de a mi le încredința spre publicare, fapt pentru care îi mulțumesc și pe această cale. Căile prin care aceste trei documente în limba slavă, două din secolul al XVI-lea (26 mai 1571 și 4 iunie 1592) și unul din secolul al XVII-lea (31 mai 1620), emise la București și Târgoviște, au ajuns în colecția istoricului maghiar bihorean Sólyom Fekete Ferenc sunt greu de stabilit, însă putem bănuși că au fost moștenite de la înaintașii săi, fie că au fost cumpărate sau i-au fost dăruite de o familie nobiliară ardeleană care a avusese legături de rudenie cu boieri români sau care le preluase din “arhiva” vreunui boier muntean pribeag în Transilvania, mai ales că cetatea Șinteu (în maghiară, Sólyomkö) s-a aflat în două rânduri în stăpânirea unor domni ai Țării Românești. Prima dată, pentru mai bine de un deceniu, cetatea și domeniul Șinteu au ajuns în stăpânirea fostului domn muntean, Gavril Movilă, prin căsătoria cu Elisabeta Zólyomi, iar a doua oară, această parte a comitatului Bihor a fost stăpânită, vreme de câțiva ani, de fostul domn Constantin Șerban, care a primit-o, drept reședință, de la principele Transilvaniei Gheorghe Rákóczy al II-lea. Câtă vreme s-a aflat în stăpânirea lui Constantin Șerban, pe domeniul de la Șinteu a fost găzduit și fostul domn al Moldovei, Gheorghe Ștefan.¹ Pe lângă faptul că aceste trei “cărți” sunt emise de

* Universitatea Alexandru Ioan Cuza Iași, Facultatea de Istorie, b-dul Carol I, nr. 11, e-mail: zahariuc@uaic.ro

¹ Liviu Borcea, “Satele din Bihor ale lui Gavrilăș Movilă și Constantin Șerban (schiță

domnii Țării Românești, un alt element comun este faptul că toate trei prezintă urme puternice de arsură, dovadă că au fost salvate în urma unui incendiu al clădirii unde erau păstrate, de ce nu chiar al cetății Șinteu.

Primul document, în ordine cronologică dintre cele trei, îl are drept emitent pe Alexandru al II-lea Mircea, fiul lui Mircea III (1509–1510) și nepotul lui Mihnea cel Rău, iar ca destinatari pe frații Trif, Ștefan, Ion și Micul, care au primit întărire domnească pentru o parte dintr-un sat, însă din păcate chiar locul din act unde era scris numele satului este rupt și ars. Astfel, importanța istorică a acestei cărți domnești scade, rămânând doar să o adăugăm la zestrea documentară păstrată din cea dintâi domnie a lui Alexandru al II-lea Mircea în Țara Românească (1568–1574). De altminteri, chiar în aceeași zi, 26 mai 1571, Alexandru vodă Mircea a mai emis un document, prin care a întărit lui Condrea logofăt și soției lui, Anca, stăpânirea peste o parte de ocină din Purcăreni, din județul Mușcel.² Între cele două documente nu sunt mari deosebiri în ceea ce privește formularul diplomatic, și mă refer aici, în principal, la Sfatul domnesc, unde actul, pe care îl publicăm acum, îl cuprinde și pe paharnicul Gonța³, și la scriitorul actului, care este grămaticul Mircea.⁴

Cel de-al doilea act, mai bine păstrat, însă și acesta cu urme de arsură, din 4 iunie 1592, cuprinde și informații istorice de certă importanță. Emitentul actului este un domn efemer al Țării Românești, Ștefan Surdul, fiul lui Ioan vodă cel Viteaz, iar boierul căruia i-a fost încredințat este Vlad logofătul din Olănești. “Cartea” de întărire domnească a rezultat în urma unei judecăți pentru stăpânirea unei jumătăți din satul Bujorani (Bojorani), din județul Vâlcea, între Vlad logofătul din Olănești, cu “cetașii” săi: Pribil, Stan, Stoica și Sarchez, fiii lui Carabăț, și Stroe, cu “ceata” sa, câștigători fiind cei dintâi. Cei 12 boieri judecători au aflat că “moșii” lor, “Albul, moșul lui Vlad logofăt, și Stoica⁵, moșul lui Pribil”, au stăpânit jumătate de sat, “așa cum arată și cartea

monografică a domeniului cetății Șinteu),” *Crisia VII* (1977): 97–131. Vezi și Liviu Borcea, *Bihorul medieval. Oameni, așezări, instituții* (Oradea, 2005), 257–276; Nicolae Stoicescu, *Constantin Șerban* (București, 1990), 87–89; Petronel Zahariuc, *Țara Moldovei în vremea lui Gheorghe Ștefan voievod (1653–1658)* (Iași, 2003), 381, 514–519.

² *Documenta Romaniae Historica*, B. Țara Românească (în continuare *DRH*), VII, eds. Ștefan Ștefănescu, Olimpia Diaconescu (București, 1988), 42–44, doc. 31 (cu edițiile anterioare).

³ Paharnicul Gonța este prezent în Sfatul domnesc al actului din 24 mai 1571 (*Ibid.*, 41–42, doc. 30).

⁴ Același grămatic (diac) a scris, printre altele, și actul din 10 iulie 1571 (*Ibid.*, 64–65, doc. 49).

⁵ Acesta este Stoica mare paharnic în vremea lui Radu Paisie, care a stăpânit părți din satul Bujorani în *Ibid.*, IV, vol. întocmit în cadrul Seminarului de paleografie slavă, condus de Damaschin Mioc, (București, 1981), 127–129, doc. 99; 13 octombrie 1540). Vezi și Nicolae Stoicescu, “Lista dregătorilor din Sfatul domnesc al Țării Românești,” *Studii și Materiale de Istorie Medie IV* (1960): 578.

bătrână a lui Vlad voievod cel bătrân”.⁶ Vlad logofătul din Olănești și Pribil din Bujorani s-au mai judecat înaintea lui Ștefan Surdul, la 4 februarie 1592, pentru satul Olteni, cu egumenul Teodosie de la mănăstirea Olteni și cu Stanciul și Stroe, însă au pierdut procesul și au “fost rușinați foarte rău”.⁷ Acești stăpâni de pământ și mici dregători nu s-au judecat în permanență, ci uneori s-au mai aflat unii lângă alții la hotărnicirea unor părți de moșie. În această postură îi găsim în cartea de blestem a patriarhului Ieremia al Constantinopolului, din 7 martie 1592, prin care acesta le poruncește lui Vlad logofăt din Olănești, lui Pribil și Carabeteștilor, “anume lui Stoica și cu ceata lui”, să cerceteze după dreptate și în frica lui Dumnezeu părțile din satele Olteni și Bujoreni, care erau ale mănăstirii Olteni, fiind cumpărate de răposatul vlădică Mihail.⁸

Vlad logofătul din Olănești are o biografie mai bine reliefată, însă legătura sa cu familia boierească Olănescu, încă nu a fost clar stabilită.⁹ Abia acum, prin descoperirea acestui document, a apărut un fir care îl leagă de antecesorii săi, și anume de Albul¹⁰, bunicul său pe linie paternă. Nu este exclus ca Vlad logofătul să fi fost frate cu Stanciul logofătul din Olănești¹¹, începătorul cunoscut al familiei Olănescu. Și unii dintre ceilalți “cetași”, amintiți în documentul din 4 iunie 1592, Pribil și Sarchez (Sarchiz), chiar dacă nu au ocupat dregătorii, mai sunt

⁶ Sfatul domnesc din acest document este identic cu acela cuprins în documentul din 2 iunie 1592 (*Documente privind istoria României*, B. Țara Românească, XVI/6 (în continuare *DIR*) (București, 1953), 49, doc. 56.

⁷ *Ibid.*, 36–37, doc. 43. În aceeași zi, Ștefan voievod a întărit lui Duca stăpânirea peste o altă parte din satul Olteni (*Ibid.*, 34–36, doc. 42).

⁸ *Ibid.*, 41–42, doc. 49.

⁹ Dumitru Bălașa, “Oameni și fapte din istoria localității Olănești,” *Buridava. Studii și Materiale* IV (1982): 102–103. Un prim document, în care apare logofătul Vlad din Olănești, care însă nu a fost folosit de Dumitru Bălașa, este înțelegerea prin care jupâneasa Neacșa logofeteasa și nepotul ei, Radul postelnicul Bidiviul, îi vând marelui ban Dobromir satul Voinigești de pe Jiu, cu 60.000 de aspri, la care logofătul a fost atât martor, cât și cel care a numărat banii și i-a dus “în mână logofetesei la Drăgoiști”, *DRH*, VII, 10, doc. 9; documentul are data de an 1575, însă a fost publicat sub anul 1571; I. Ionașcu l-a publicat sub data de an 1569 în “Documente privitoare la Oltenia și la jud. Olt,” *Arhivele Olteniei* XIV, 77–78 (1935): 107–108, nr. 9). Vezi și Ion Radu-Mircea, “Un neam de ctitori olteni: boierii Drăgoiești,” *Revista de istorie Bisericească* I, 3 (1943): 86.

¹⁰ Să fie vorba oare despre Albul, fratele lui Goran spătar, care au fost întăriți stăpâni în Iaroslăvești, la 19 iulie 1527, de Radu de la Afumați? (*DRH*, IV, 65–66, doc. 40).

¹¹ Dumitru Bălașa, “Oameni și fapte,” 103–105. Logofătul Stanciu este tatăl lui Goran logofătul Olănescu (*Ibid.*, 106–107). Pentru descendența acestuia, vezi și Gheorghe Lazăr, “Familie și sentiment în vechiul regim românesc. Note pe marginea testamentului lui Radu Goran Olănescu,” *Studii și Materiale de Istorie Medie* XXI (2003): 57–66. Aproximativ contemporan cu logofătul Goran a fost un alt logofăt cu același nume, despre care Ștefan Andreescu s-a întrebat dacă nu a fost amestecat în redactarea unei variante a cronicii Țării Românești (“Goran logofătul din Olănești și «Letopisețul cantacuzinesc»”, Ștefan Andreescu, *Istoria românilor: cronicari, misionari, ctitori* (sec. XV–XVII) (București, 1997), 95–108).

pomeniți și în alte “cărți” de judecată și de stăpânire pentru părți din Bujorani și din alte sate din zona Râmnicului. Spre exemplu, la 6 februarie 1592, același Ștefan vodă Surdul, i-a întărit lui Sarchiz stăpânirea peste mai multe părți din Bujorani, dintre care, cea mai mare, fusese cumpărată de Sarchiz de la Pribil¹², pentru ca, peste doi ani, la 16 mai 1594, Mihai Viteazul să-i reîntărească stăpânirea, în urma unei interesante judecăți, în care a fost vorba mai ales despre comportamentul stăpânului, dacă era “om rău” sau “om bun”.¹³

Dacă istoria oamenilor cuprinși în actul din 4 iunie 1592 se poate cât de cât reconstitui, la fel istoria satului Bujorani s-ar putea scrie¹⁴, pentru că din ferire numărul documentelor vechi păstrate este destul de mare, în comparație cu mărturiile privitoare la istoria altor sate.¹⁵ Și acest lucru a putut fi posibil pentru că o parte din satul Bujoreni a fost în stăpânirea unor așezăminte eclesiastice, mai întâi a mănăstirii Cozia, începând cu 1392¹⁶, apoi a Episcopiei de Râmnic, începând cu 9 ianuarie 1576¹⁷, și a mănăstirii Olteni, metoc al Episcopiei¹⁸, care

¹² DIR, XVI/6, 37–38, doc. 44. Sarchiz a început să cumpere părți din Bujorani cu mulți ani mai înainte, la 22 mai 1578, Ibid., XVI/4 (București, 1952), 314–313, doc. 318, la 16 februarie 1578, Ibid., XVI/5 (București, 1952), 181–182, doc. 194 și la 17 ianuarie 1588, Ibid., 346–348, doc. 364; pe lângă părțile din Bujorani, Sarchiz a stăpânit și părți din Puturoșani și Olteni, iar printre vânzători s-a aflat de la început și Pribil.

¹³ Ibid., 116–117, doc. 131; DRH, XI, eds. Ștefan Ștefănescu, Marieta Adam, Constantin Bălan, Maria Bălan, Sașa Caracaș, Ruxandra Cămărășescu, Olimpia Diaconescu, Coralia Fotino (București, 1975), 67–68, doc. 50.

¹⁴ Așa-zisa “monografie” a satului Bujoreni, întocmită de Dumitru Stătică, nu poate fi luată în seamă pentru partea istorică, ci, eventual, pentru partea memorialistică: *Monografia comunei Bujoreni din județul Vâlcea (1392–2012)* (Râmnicu-Vâlcea, 2012), 368 p.; *Familiile boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, coordonator și coautor Mihai Dim. Sturdza (București, 2011) (spița genealogică a familiei Olănescu-Bujoreanu din Țara Românească, după G. D. Florescu, Radu Pleșia, Alex. Fălcoianu și Mihai Alin Pavel), 602–603.

¹⁵ Pentru satul Bujoreni, din județul Vâlcea, vezi și Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România, I – Țara Românească (Muntenia, Oltenia și Dobrogea)*, vol. I (A-L) (Craiova: Mitropolia Olteniei, 1970), 107–108.

¹⁶ DRH, I, eds. P. P. Panaitescu, Damaschin Mioc (București, 1966), 42–45, doc. 17.

¹⁷ Ibid., VIII, eds. Damaschin Mioc, Ioana Constantinescu (București, 1996), 6–7, doc. 4 (Stanciul logofăt a dăruit Episcopiei de Râmnic părți de ocină în Bujorani, Copăcel și Ulița, pentru sufletul lui și al părinților lui).

¹⁸ La 8 martie 1592, Ștefan voievod Surdul a întărit mănăstirii Olteni stăpânirea peste părțile de moșie din Bujorani, Ulița, Copăcel, Sâmbotin și Olteni (DIR, XVI/6, 42–43, doc. 50, original; sub data de zi greșită: “20”, documentul a fost publicat, după o copie, și de I. Ionașcu, “Documente privitoare la Oltenia și la jud. Olt,” 109–110, doc. 3). Despre mănăstirea Olteni și relațiile ei cu Episcopia Râmnicului, nu întru totul lămurite, vezi Ion Donat, “Reședințele celei de-a doua Mitropolii a Țării Românești,” *Arhivele Olteniei* XIV, 77–78 (1935): 67–76; Ion Donat, “Fundățiunile religioase ale Olteniei. Mănăstiri și schituri,” I, *Arhivele Olteniei* XV, 86–88 (1936): 317.

și-au păstrat mai bine arhivele.¹⁹ De asemenea, și faptul că cealaltă parte a satului s-a aflat în stăpânirea unor însemnate familii boierești, Olănescu și Bujoreanu²⁰, a dus la creșterea numărului de documente pentru acest sat, deoarece membri ai acestor familii, aflați în slujba și în preajma domnilor Țării Românești, au primit repetate reconfirmări ale stăpânirii asupra ocinilor din Bujoreni, iar unele dintre actele purtătoare ale acestor drepturi au supraviețuit până astăzi. Totodată, numărul de documente despre Bujoreni este mai mare, pentru că nu a fost un sat obișnuit, ci un sat pe dealul căruia ("dealul Bujoranilor") s-a aflat o însemnată podgorie, unde au avut vii atât Episcopia de Râmnic și mănăstirea Olteni, cât și diferiți boieri.²¹

Cel de-al treilea document din acest mic grupaj, destul de bine păstrat, însă și acesta ars, scoate la lumină o mică parte din istoria unui sat din județul Gorj, Orbi, astăzi dispărut, care a fost situat în apropierea satului Cartiu, nu departe de Târgu Jiu, înspre munte.²² Prin acest act, din 31 mai 1620, scris la Târgoviște de logofătul Șerban, Gavril Movilă întărește fraților Vâlsan, Stanciul și Micul stăpânirea peste mai multe părți din satul Orbi, pe care aceștia le cumpăraseră de la alți stăpâni din Orbi sau din satul din preajmă (Turcinești). Satul Orbi este atestat pentru prima oară în 1514–1515, atunci când Neagoe Basarab le întărește lui Slănilă, lui Dragomir și altora stăpânirea asupra unor ogoare din acest sat.²³ La începutul secolului al XVII-lea mai este atestat un sat cu acest

¹⁹ Câteva zeci de documente se păstrează în fondul documentar al Episcopiei de Râmnic, păstrat la Arhivele Naționale București, *Actele Serviciului Documente istorice. Episcopia Râmnicului Nouului Severin*, ed. Ion I. Șucu (București, 1954), dintre care cele care sunt cuprinse în perioada de dinainte de 1659 au fost publicate în colecția *DRH* și în *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului București* (în continuare *CDȚR*).

²⁰ Alexandru Al. Fălcoianu, *Arborele genealogic al familiei Bujoreanu (originară din județul Vâlcea) și anexe de arbori ai descendenței din partea femeiască cu note și acte asupra acestei familii* (București, 1928).

²¹ Vezi, spre exemplu, documentele din 25 mai 1543 în *CDȚR*, I, ed. Ion-Radu Mircea (București, 1947), 82, doc. 527; 9 septembrie 1564 (*Ibid.*, 117–118, doc.795), 12 ianuarie 1587 (*Ibid.*, 213, doc. 1476) etc.

²² Pentru satul Orbi, din județul Gorj, vezi și Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România*, II (M–Z), 464.

²³ *DRH*, II, ed. Ștefan Ștefănescu, Olimpia Diaconescu (București, 1972), 256–257, doc. 129. Editorii documentului au localizat satul, "lângă Cartiu, județul Gorj" (*Ibid.*, 528), pornind de la identificarea topografică făcută în *Documente privind istoria României, B. Țara Românească, veacul XVII (1601–1625), Indicele numelor de locuri*, eds. Ion Donat (responsabil), S. Caracaș, Gh. Cioran, N. Ghinea, M. Kandel, Gr. Popescu, Th. Rădulescu (București, 1960), 90, pe temeiul documentului din 5 iunie 1624, prin care Alexandru vodă Coconul i-a întărit lui Buzea din Curte stăpânirea peste mai multe părți din satul Turcinești, unde printre martori s-au aflat: Dadiul din Orbi, bătrânul Stoica din Carteu, Stanciul Șuşescu, Leca și Ghiuoca din Turcinești în *DIR*, XVII/4 (București, 1954), 424–425, doc. 434. Localizarea a fost preluată de Melentina Bâzgan, *Județele Țării Românești până la mijlocul secolului al XVIII-lea* (București, 2004), 1227,

nume²⁴, dispărut și el între timp, situat cel mai probabil în județul Prahova²⁵, iar în domnia lui Matei Basarab, un altul, localizat în județul Dâmbovița.²⁶

După documentul din 31 mai 1620, următorul act păstrat și identificat privitor la satul Orbi, din județul Gorj, este abia din 6 februarie 1647, când Lupul, fiul lui Grozea din Orbi, împreună cu Cârstea, nepotul lui Dobromir, vând lui Vintilă logofăt din Târgul Jiu o parte din satul Turcinești, cu 1.500 de aspri, iar la vânzare, printre martori, s-a aflat și Stănilă Ciorăi, cu fiul său, Radul, din Orbi.²⁷ După care, alți moșneni din Orbi, Stănilă (poate același cu Stănilă Ciorăi) și Opre Vlăgeu, apar ca martori, în toamna anului 1654, atunci când Iane, fiul lui Marco din Curte, vinde lui Radul, fiul lui Lazar din Târgul Jiu, două delnițe din Curte, cu 2.000 de aspri.²⁸ Și tot în domnia lui Constantin

doc. 204; vezi și Melentina Bâzgan, *Indicatorul localităților medievale din Țara Românească până la 1831* (București, 2004), 72, nr. 3508.

²⁴ *DIR*, XVII/1 (București, 1951), 366, doc. 333 (Ivan din Orbi și rudele sale vând o vie din dealul Trestianilor, la Valea Largă, în apropiere de Gherghița, lui Rate din Gherghița; 20 februarie 1609). Peste câțiva ani, la 16 iulie 1617, Bodea din Orbi a fost martor la o vânzare din satul Căpățânești, în județul Buzău. *Ibid.*, XVII/3 (București, 1951), 163–164, doc. 133.

²⁵ Pornind de la actul din 20 februarie 1609, Melentina Bâzgan a localizat satul în județul Prahova (*Județele Țării Românești*, 192, nr. 78; *Indicatorul localităților*, 72, nr. 3509). În *Documente privind istoria României, B. Țara Românească, veacul XVII (1601–1625)*, *Indicele numelor de locuri*, 90, satul nu a fost localizat, și la fel s-a întâmplat și în *CDȚR*, II, eds. Maria Soveja, Doina Duca-Tincușescu, Reghina Dragomir (București, 1974), 153–154, nr. 284, unde documentul din 20 februarie 1609 a fost publicat în rezumat. O parte din acest sat a fost stăpânită de Staico paharnicul Rudeanu, care i-a vândut-o lui Buzinca mare clucer, *DRH*, XXIII, ed. Damaschin Mioc (București, 1969), 382–389, doc. 241; 15 mai 1631. Pentru acest sat, vezi și documentul din 27 <februarie> 1637, unde Stanciu Barău din Orbi dă mărturie în *CDȚR*, IV, eds. Marcel-Dumitru Ciucă, Doina Duca-Tincușescu, Silvia Vătafu-Găitan (București, 1981), 423–424, doc. 926.

²⁶ *DRH*, XXX, eds. Violeta Barbu, Marieta Chipier, Gheorghe Lazăr (București, 1998), 25, doc. 19 (16 ianuarie 1645; Paraschiva ceaș din Orbi dă mărturie la vânzarea unui rumân din Bărbătești). Același Paraschiva din Orbi, de data aceasta cu dregătoria de logofăt, dă mărturie și la vânzarea unui vad de moară din Bărbătești, *Ibid.*, XXXII, eds. Violeta Barbu, Gheorghe Lazăr, Oana Rizescu (București, 2001), 17, doc. 12; 10 ianuarie 1647.

²⁷ *Ibid.*, XXXII, 48, doc. 44 (localizat în Gorj); *CDȚR*, VI, eds. Marcel Dumitru Ciucă, Silvia Vătafu-Găitan (București, 1993), 283–284, doc. 740 (localizat în Mehedinți sau Gorj). Mai înainte cu doi ani, la 17 august 1645, este atestat un preot Șteful din Orbi, care scrie un act de vânzare a unui rumân către ceașul Lupu din Strehaia, însă localizarea satului ridică probleme, astfel că a fost așezat fie în “Gorj?” (*Ibid.*, 226, doc. 582; rezumat, cu data de la Hristos calculată greșit: “1645”), fie în Dâmbovița (*DRH*, XXXI, eds. Violeta Barbu, Constanța Ghițulescu, Andreea Iancu, Gheorghe Lazăr, Oana Rizescu (București, 2003), 273–274, doc. 247.

²⁸ *DRH*, XXXIX, eds. Violeta Barbu, Gheorghe Lazăr, Florina Manuela Constantin, Constanța Ghițulescu, Oana Mădălina Popescu (București, 2010), 515–516, nr. 431 (13 octombrie 1654); *CDȚR*, VIII, eds. Marcel-Dumitru Ciucă, Silvia Vătafu-Găitan, Dragoș Șesan, Mirela Comănescu (București, 2006), 199, nr. 404.

Șerban, la 13 și 14 mai 1656, mai sunt pomeniți o seamă de megieși din Orbi, mulți de această dată, datorită faptului că au ieșit, la 13 mai, înaintea domnului pentru a se judeca cu Iorga Țongănescu și cu cumnata acestuia, Gherghina, din pricina unor datorii²⁹, iar a doua zi pentru a se judeca cu Barbu Poenaru mare clucer, care cumpărase mai multe ocini din sat, cu vânzători cu tot, iar megieșii rămași stăpâni peste ocinile lor, “temându-se de rumânie, să nu-i împresoare Barbul mare clucer, au venit la Divan, înaintea domnului, jăluindu-se că le este teamă să nu-i rumânească Barbul mare clucer, iar acesta a mărturisit înaintea domnului, a dregătorilor și a tot Divanul că nu are nici o treabă cu acești megiași sau cu ocinile lor”.³⁰ Cu toate aceste asigurări, la 2 decembrie 1657, trei frați din Orbi s-au vândut rumâni lui Dragotă postelnic, fiul Barbu vornicul Poenaru, “cu toate moșiile noastre de în partea megieșască, câte ni se va alege părțile noastre de preste tot hotarul megieșesc”³¹, însă la 4 februarie 1660, rumânii sunt eliberați, împreună cu ocinile lor, pentru suma de “23 de ughi”, iar printre martori s-au aflat, din nou, Oprea Vlăgiu și Stănilă Ciorăi.³² Cu toate acestea, procesul de rumânire al megieșilor din Orbi a continuat, pentru că la 15 martie 1685, un alt megieș s-a vândut rumân postelnicului Cornea Brăiloiul.³³ Această parte de moșie a trecut, prin moștenire, de la marele ban Cornea Brăiloiul la fiul său, Vlăduț, împreună cu o parte din moșia Jupânești³⁴, iar acesta, după ce se va călugări la mănăstirea Tismana, sub numele monahal Vasile, o va dărui noii sale “case”, însă fără rumâni, la 17 noiembrie 1714.³⁵ După un deceniu, Dumitrașco, fratele monahului Vasile și fiul banului Cornea Brăiloiul, călugărit și el sub numele Dositheii, a cumpărat de la Nicodim egumenul Tismanei această parte din Orbi, care se afla lângă moșia Vădeni, “temeiul” familiei Brăiloiul. Egumenul și tot “soborul de obște s-a sfătuit, fiind și sfânta mănăstire lipsită

²⁹ *CDȚR*, VIII, 414, nr. 921; N. Iorga, *Studii și documente privitoare la istoria românilor*, V (București, 1903), 121, nr. 20.

³⁰ *Ibid.*, 414, nr. 922.

³¹ Constantin Giurescu, *Studii de istorie socială. Vechimea rumâniei în Țara Românească și legătura lui Mihai Viteazul. Despre rumâni. Despre boieri*, ediția a II-a revăzută și adăugită de C. C. Giurescu (București, 1943), 289; Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade. Documente slavo-române din colecțiunea lui Alex. Ștefulescu*, VI (Iași, 1909), 76–77, nr. LXXVII; Alexandru Ștefulescu, *Gorjul istoric și pitoresc* (Târgu-Jiului, 1904), XV, 84; N. Iorga, *Studii și documente*, VI (București, 1904), 478, nr. 115; *Istoriile domnilor Țării Românești, cuprinzând istoria munteană de la început până la 1688*, compilate și alcătuite de Constantin căpitanul Filipescu, publicate de N. Iorga (București, 1902), 139, nota 1.

³² Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade*, 81–82, nr. LXXXII; N. Iorga, *Studii și documente*, VI, 479, nr. 118.

³³ N. Iorga, *Studii și documente*, V, 318, nota 1 (mențiune).

³⁴ Aici, ieromonahul Vasile va ctitori un schit, vezi Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)* (București, 1971), 121–122).

³⁵ N. Iorga, *Studii și documente*, V, 137–138, nr. 73.

de dobitoace din vremea răzmiriții”, și i-au vândut monahului Dosithei această parte de moșie, la care au adăugat și o parte din moșia Saca, “de la câmp, de la județul Dolj”, primind pe aceste “2 moșioare, 3 iape cu mânji bune și cu un armăsari bun”.³⁶

Mă opresc aici cu depănarea firului istoriei satului Orbi, fir care se poate reînoda prin cercetarea fondului documentar al mănăstirii Tismana, păstrat la Arhivele Naționale din București, unde se mai află peste douăzeci de documente din secolele XVIII-XIX privitoare la acest sat.³⁷

Aceste trei documente slavo-române păstrate în Arhivele de la Budapesta aduc câteva lămuriri privitoare la istoria unor localități din Țara Românească, în ființă până astăzi (Bujoreni, din județul Vâlcea) sau dispărute (Orbi, din județul Gorj), și la istoria unor familii boierești (Olănescu), precum și la istoria generală a Țării Românești, prin completarea și adâncirea cunoașterii unor domnii din secolul al XVI-lea (Alexandru al II-lea Mircea, Ștefan Surdul) și al XVII-lea (Gavril Movilă).

³⁶ Ibid., 143–144, nr. 82 (17 august 1724); Alexandru Ștefulescu, *Gorjul istoric și pitoresc*, LXVI (rezumatul are velenul greșit: “<7231>”).

³⁷ *Actele Secției Bunuri Publice-București. Mănăstirile Tismana și Trivalea*, ed. Ileana Leonte (București, 1951).

ANEXĂ

1. 1571 (7079) mai 26, București.

† М(и)л(о)стїю Б(о)жїю, Їѡ Алеѡандрѡ воевода и г(о)с(по)д(и)нѣ въсон
Земли Оуггровлахїискои, с(ы)ни великаго и прѣдобраг(о) Мирчев воевода,
с(ы)нѣ Михнев воевода. Дават <господство ми сїе>¹ повеленїе г(оспо)дства
ми Трифев със братиам си, Шефан, и Иѡн² и Микѡл, и със их с(ы)нови,
якож(е) да им ...¹ <дел>¹ Тирон въса, вари лика сес теѣ избрат(и), понеже
им ест стара ...³ книгиним стари г(о)сп(о)д(а)ри, что сѣт били ѡт прѣжде
врѣме: книг(а) Блада воевода, нѣ изгорила ест ѡ една кѡке.

И ѡ том, ...¹ <сведите>ствовали със вел(и)ми добре, како ест била
...¹ сѣтворил(и) и г(о)с(по)дство ми книг(а) г(о)с(по)дств(а) ми ...¹, еж(е)
ест виш(е) реч(е)на ѡч(и)нѣ, како да им бѣдет ...¹ г(оспо)дства ми Трифев
със братиам си Шефан, и Иѡн² и Микѡл, якож(е) да им ест ѡч(и)нѣ,
еж(е) ест виш(е) реч(е)на, ѡчинѣ въ ѡхаба, им и с(ы)нови им и вночѣм
и прѣвночетом им и ѡт <никогоже непоко>¹ лѣвимо поризмо г(о)с(по)дств(а)
ми.

Сеж(е) и свед(и)телїе поставлѣем г(оспо)дства ми: жѡпан Драгомир
велики дворник, и жѡпан Ївашко велики ѡтг(о)фет, и жѡпан Станѣ спат(ар),
и жѡпан Дѡмитрѡ вист(ар), и жѡпан Митрѣ ком(ис), и жѡпан Бадѣ
стол(ник), и жѡпан Гонцѣ пех(арник) и жѡпан Стоика великии постелник.
Ис(правник) Драгомир велики дворник.

Пис(а) аз, Мирча, въ стол град, ѡ Бѡкрещїи, м(ѣ)с(а)ца маи, кѣ
д(ь)ни, и текѡцаго ѡт Ыдама, до селѣ, в(ъ) лѣт(о) *300.

† Їѡ Алеѡандрѡ воевода, милостїа Бжїа, г(о)спод(и)нѣ.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Alexandru voievod și domn a toată Țara
Ungrovlahiei, fiul marelui și preabunului Mircea voievod, nepotul lui Mihnea
voievod. Dăm domnia mea această poruncă a domniei mele lui Trif și fraților
săi, Ștefan, și Ion² și Micul, și cu toții fiii lor, ca să le fie ... toată partea...¹ lui
Tiron, care li se va alege, pentru că le este bătrână ...³, cărțile bătrânilor domni,
care au fost mai înainte vreme: cartea lui Vlad voievod, care a ars într-o casă.

Iar pentru aceasta, ...¹ au mărturisit cu mare mărturie, că a fost ...¹ a făcut
și domnia mea cartea domniei mele ...¹, care este mai sus zisă ocină, ca să le fie
...¹ domnia mea lui Trif cu frații săi, Ștefan, și Ion și Micul, ca să le fie lor ocina,
care este mai sus scrisă, de ocină și de ohabă, lor și copiilor lor și nepoților lor și
strănepoților lor și de nimeni¹ neclintit după porunca domniei mele.

Iată și martori am pus domnia mea: jupan Dragomir mare ban, și jupan
Ivașco mare logofăt, și jupan Stan spătar, și jupan Dumitru vistier, și jupan
Mitreă comis, și jupan Badea stolnic, și jupan Gonțea paharnic și jupan Stoica
mare postelnic. Ispravnic Dragomir mare vornic.

Și am scris eu, Mircea, în cetatea de scaun, la București, luna mai, 26 zile, și de la Adam cursul anilor până acum, în anul 7079 <1571>.

† Io Alexandru voievod, din mila lui Dumnezeu, domn.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, R 287, 1571. Sólyom Fekete Ferenc gyűjtemény maradáka (Arhiva Națională Maghiară, R 287, 1571. Rămășițe din colecția Sólyom Fekete Ferenc). Original slav, pergament, cerneală cafenie, monograma cu cerneală roșie (decolorată), rupt la îndoituri, ars și pătat, sigiliul domnesc timbrat, păstrat, cusut cu mătase roșie, din care se observă puțin din legendă și *nova plantatio*.

¹ Ars, rupt și șters.

² Lectură probabilă, pentru că numele este foarte șters.

³ Urmează o treime de rând ruptă și arsă, din care se pot citi doar câteva litere disparete.

2. 1592 (7100) iunie 4, București.

† М(и)л(о)стїю Б(о)жією, Їѡ Шефан воєвода и г(о)с(по)д(и)нъ въсою Земле Оуггровлахїйское, с(ы)нъ великаг(о) и прѣдобраг(о) Їѡ Їѡан воєводѣ. Дават г(о)с(по)дство ми сїю повелѣніе г(о)с(по)дства ми слѣг(а) г(о)с(по)дство ми Блад(ѣ)лов лѡг(о)фет ѡ Ѣлїнещїи и съ с(ы)нови с(и), елице им Б(о)гъ даст, и Прївїлев със вратїем си, на им(е) Стан, и Стоика и Саркез, с(ы)ни Каравецов, ѡкож(е) дамѣ ест ѡч(и)нѣ ѡ Бож(о)рани, дел деѣс си Ялвѣлов и Стоикѣ, али пол(о)вин(а) за село ѡ по въс хотарѣ¹, ѡ полю и ѡт шѣмѣ и ѡт вода и ѡт дѣл със виноградїи и ѡт посвѣдїи место, занѣж(е) им стара и права ѡч(и)нѣ за дѣдинѣ, ещї(е) ѡт при д(ь)ни покоинаг(о) Блад(а) воєводѣ старог(о).

А потом, Блад лѡг(о)фет и със чет(ѣ) си, ѡни имаш(е) прѣх прѣд г(о)с(по)дство ми със Строе със четом си радї село Бож(о)ран(и). И сице прѣш(е) Строе със чет(ѣ) си пред г(о)с(по)дство ми како нест имал(и) Ялвѣл, деѣл Блад лѡг(о)фет, и Стоика, деѣл Привелов, пол(о)вин(а) за село, а нѣ сѣт имали третаг(о) дел. А ѡ тем, г(о)с(по)дство ми гледах и сѣдих по правдѣ и по закон Б(о)жією и видѣл(и) съм г(о)с(по)дство ми и книга пок(о)инаг(о) Радѣ воєводѣ над(ѣ) пол(о)вин(а) за село.

Таж(е), ѡ тем [г(о)с(по)дство ми] дадох съм г(о)с(по)дство ми Блад(а) лѡг(о)фетѣ и чет(а) си вїи волѣри, али закѣпно със Строе и със чет(а) си, како да съглеждает и да истенствѣе и да ѡстроет със ниҳне д(ѣ)ши имали сѣт пол(о)вин(а) сел(о) или ни. А ѡ тем, теҳ вїи волѣри, ѡни сѣт със гледали и истинствѣвали и ѡстроили како ест имал(и) Ялвѣл, деѣл Блад(ѣ)лов лѡг(о)фет, и Стоика, деѣл Привелов, пол(о)вин(а) за село, како сѣт рекли и старе книгѣ старог(о) Блад воєводѣ. Таж(е), сице дадох теҳ вїи волѣри слѣз(и) г(о)с(по)дство ми, Блад(ѣ)лѡв лѡг(о)фет и четѣ си, Привил, и Стан, и Стоика и Саркез, с(ы)ни Каравецов, ѡкож(е) да дрѣжет пол(о)вин(а) за село.

Сер(о) радї, дадох и г(о)сподство ми Влада лѡг(о)фет и със с(ы)нов(и) си и със чет(ѣ) емѣ виш(е) реч(е)на ...² им и с(ы)новим им <и вно>²ком и прѣвночетом им ...³.

<Сеже и свидѣліе поставлѣем господства ми>³: Ини велики бан Кралеvски, и жупан Митрѣ велики дворник, и жупан Дѣмитрѣ велики лѡ(о)фет, и Дан вист(ар), и Басиліе спат(ар), и Радѣ ком(ис), и Дима стол(ник), и Дѣка пех(арник) и жупан Ине вел пост(алник). Ис(правник) Ине вел бан.

И Маноле писах, въ град Бѣк(ѣ)рещ(и), м(ѣ)с(а)ца юн(іе), д(ь)ни, в(ѣ) лѣт(о) *зр.

† Іw Стефан воевода, милостїа Божїею, г(о)спод(и)нѣ.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Ștefan voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei, fiul marelui și preabunului Io Ioan voievod. Dăm domnia mea această poruncă a domniei mele slugii domniei mele lui Vlad logofăt din Olănești și fiilor săi, câți Dumnezeu îi va da, și lui Pribil cu frații săi, anume Stan, și Stoica și Sarchez, fiii lui Carabăț, ca să le fie lor ocină la Bujorani, partea moșului lor, a lui Albul, și a lui Stoica, însă jumătate de sat de peste tot hotarul¹, din câmp și din pădure și din apă și din dealul cu vie și de peste tot locul, pentru că le este bătrână și dreaptă ocină și dedină, încă din zilele răposatului Vlad voievod cel bătrân.

Iar după aceea, Vlad logofăt și și cu ceata lui, ei au avut pâra înaintea domniei mele cu Stroe și cu ceata lui pentru satul Bojorani. Și așa pâra Stroe cu ceata lui înaintea domniei mele că nu a avut Albul, moșul lui Vlad logofăt, și Stoica, moșul lui Pribil, jumătate de sat, ci au avut doar a treia parte. Iar la aceasta, domnia mea am cercetat și am judecat după dreptate și după legea lui Dumnezeu și am văzut însumi domnia mea și cartea răposatului Radu voievod pentru jumătate de sat.

Astfel, întru aceea [domnia mea] însumi domnia mea am dat lui Vlad logofăt și cetei sale 12 boieri, însă împreună cu Stroe și cu ceata sa, care să cercezeze și să adeverească și să întărească cu ale lor suflete că au avut jumătate de sat sau nu. Iar la aceasta, acei 12 boieri, ei au cercetat și au adevărit și au întărit că a avut Albul, moșul lui Vlad logofăt, și Stoica, moșul lui Pribil, jumătate de sat, așa cum arată și cartea bătrână a lui Vlad voievod cel bătrân. Astfel, așa au dat acei 12 boieri slugii domniei mele, lui Vlad logofăt și cetei sale, Pribil, și Stan, și Stoica și Sarchez, fiii lui Carabăț, ca să stăpânească jumătate de sat.

De aceea, le-am dat și domnia mea lui Vlad logofăt și cu fiii lui și cu ceata lui, care este mai sus scrisă, ...² lor și fiilor lor și nepoților lor și strănepoților lor...³.

Іată și martori am pus domnia mea³: Іane mare ban al Craiovei, și jupan Mitrea mare vornic, și jupan Dumitru mare logofăt, și Dan vistier, și Vasilie

спăтар, și Radu comis, și Dima stolnic, și Duca paharnic și jupan Iane mare postelnic. Ispravnic Iane mare ban.

Și Manole a scris, în cetatea București, luna iunie, 4 zile, în anul 7100 <1592>.

† Io Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu, domn.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, R 287, 1592. Solyom Fekete Ferenc gyűjtemény maradványa (Arhiva Națională Maghiară, R 287, 1592. Rămășițe din colecția Solyom Fekete Ferenc). Original slav, pergament, cerneală cafenie, rupt la îndoituri, ars și pătat, sigiliul domnesc timbrat, păstrat, cusut cu mătase roșie, din care se observă puțin din legendă și *nova plantatio*.

¹ Așa în textul slav.

² Rupt.

³ Urmează aproximativ o treime din penultimul rând ruptă.

3. 1620 (7128) mai 31, Târgoviște.

† М(и)л(о)стїю Б(о)жїею, Їѡ Гавріил Моїїла воевода и г(о)с(по)д(и)нѣ вѣсон Земли Оуггровлахїискои, с(ы)нѣ великаг(о) и прѣдобраг(о) Сїмеоуи Моїїла воевода. Дават г(о)с(по)дство ми сїе повелѣніе г(о)с(по)дства ми Блѣсановѣ ѡрби и със с(ы)нови с(и), елице им Б(о)гъ даст, якож(е) дамѣ ест ѡч(и)нѣ ѡт ѡрби, але ѡ Лак, понеж(е) ест покѣпил Блѣсан сїе мѣсто за ѡч(и)нѣ ѡт на ѡикѣ си, ѡ Нега, за Ѡ ас(при), и пак покѣпи Блѣсан едно мѣсто за ѡч(и)нѣ ѡ ѡрби ѡт на ѡикѣ си, ѡ Нега, за Т ас(при).

И пак покѣпил Блѣсан едно мѣсто ѡт на Стана на Бръвѣцев, за рѠ ас(при), и ѡт на Трихоюл, за п ас(при), и ѡт Мѣша едно мѣсто ѡ Брътоп, за рм ас(при), и пак ѡт Мѣша Стѣнишорев едно мѣсто ѡ Брътоп, за рм ас(при), и ѡт на с(ы)нѣ Стѣнишорев едно мѣсто, през Междени², за сн ас(при).

И пак покѣпил Блѣсан един плаю ж(е) за виноград, ѡ Стѣч(и), ѡт на ѡикѣ си Бѣа, за ф ас(при), и ѡт на Лупул Бъркѣв едно мѣсто ѡ поле на Перишор, за ѡ ас(при).

И пак покѣпи Блѣсан едно мѣсто, ѡ Прелодаѣ, ѡт на Стоика ѡт Тѣрченеци, за Ѡ ас(при), и пак едно мѣсто, ѡ Ѣнгюл Бѣлѣи, ѡт на Стоика ѡт Тѣрченеци, за сн ас(при).

И пак да ест Блѣсановѣ ѡч(и)нѣ ѡ ѡрби, але дел тетка си Бладевѣса, понеж(е) сїю ѡч(и)нѣ покѣпила част ест Блада, тетка Блѣсановѣ, купно със мѣж еи ...³ нѣст сътвортила Блада със Ѣпрѣ, с(ы)ни Недѣ...³ ...³ съмр(ѣ)ти нѣх ...³ встал(и) ест Блѣсан, вѣнѣк Бладев, и вр<ать ... Ѣ>³ прев, мѣж Бладев. Таж(е), раздѣлил(и) ест Блѣсан, със вр<ать ...>³ взел ест Блѣсан дел тетка си Бл(а)дев>³ нѣст взел дел вѣнѣк си, Ѣпрев.

И пак покѣпи Станѣюл, брат Блѣсановѣ, едно мѣсто за ѡч(и)нѣ ѡт код

Ѧ...³, ѡт на Ѣикѡ ег(о), Дръгою, за т̃ ас(при), и друго мѣсто ѡт на Трихоюл, за една краѡ, и друг(а) мѣсто, пак ѡт Дръгою, за р̃ ...³.

И пак покѹпи Станчюл едно мѣсто ѡт през вода Крътїѡрѡлѡ ѡт на Ѣикѡ си, Дръгою, за р̃м ас(при), и друга мѣсто, пак ѡт през Крътїѡр, ѡт на Цалапен, за един вол, и друг(а) мѣсто, на Копъчел, ѡт на Ѣикѡ си, Дръгою, за с̃ ас(при).

И пак покѹпи Станчюл едно мѣсто, на Перишор, ѡт на Дръгою, за т̃ ас(при), и друг(а) мѣсто, пак на Перишор, ѡт на Дръгою, за р̃н ас(при).

И пак покѹпи Станчюл една ливадѣ, ѡ Ѣрѡи, ѡт на Ѣпрѣ, ѡнѹк Дръгою, за с̃н ас(при), и друг(а) ливадѣ, пак ѡт на Ѣпрѣ, за с̃н ас(при).

И пак покѹпил(и) Станчюл мѣсто ѡт на водиници, али ѡт Ѣпрѣ пол(о)вино, а друг(а) половино ѡт на Дръгою, за с̃ ас(при), и пак едно мѣсто, за кѹкѣ, ѡт на Ѣпрѣ, и ѡт Дръгою и ѡт Гора, за ф̃ ас(при), и пак едно мѣсто, ѡ Пърѡл Бѹмбещилор, ѡт Ѣпрѣ и ѡт Дръгою, за с̃н ас(при), и друг(а) мѣсто, что се зовена Стаѡле, ѡт Ѣпрѣ и ѡт Дръгою, за р̃⁴ ас(при), и мѣсто ѡт през Маткѡ ѡт Ѣпрѣ и ѡт Дръгою и ѡт Гора, за с̃ ас(при), и Кривина ѡт Зѡвою ѡт Дръгою, за т̃ ас(при), и мѣсто ѡт Плопи, за с̃ ас(при).

И пак покѹпи Станчюл пет мѣстове ѡ Ѣрѡи ѡт на Бѡлѡев и ѡт с(ы)ни ег(о), за х̃ ас(при), и друг(а) мѣсто ѡт Янка, за ч̃ ас(при), и едно ѡчещенїе ѡт на Ѣпрѣ Бѡе, за ф̃ ас(при), и друг(а) мѣсто ѡт на Станка Бѡев, за р̃н ас(при), и една дѡмбравѡ ѡт на Бѡа, за р̃ ас(при), и едно мѣсто ѡт Янка Ѣприцен, за р̃к ас(при).

И <па>³к покѹпи Микѹл ѡт Ѣрѡи една ливадѣ, ѡт под виногради Дадѹлѡв, ѡт Цалапин, за ѡ̃ ас(при), и пак едно мѣсто ѡт из ѡт Цалапин, за р̃л ас(при).

И пак покѹпи Микѹл едѡ мѣсто⁵, ѡ Котѣ...³, ѡт Бѡлѡев и ѡт Кѹбенѣ, за ѹ̃п ас(при), и друг<а мѣст>³ѡ, ѡ Грохѡл, ѡт на Бѡлѡев и ѡт Кѹбенѣ, за т̃ѡ̃ ас(при).

И <пак покѹпил Ми>³кѹл едѡ мѣсто ѡт Vста Кръ(т)їѡр(ѡлѡ) ѡт на Кѹбенѣ, за ѡ̃ ас(при), и пак едно мѣсто ѡт през Крътї<ор ...>³, за р̃ѡ̃ ас(при), и една ливадѣ ѡт Хѡнкѹл Хотарѹл <и>³ ѡт на Дръгою, за ѡ̃ ас(при), и друга два мѣста ѡт на Дръгою и ѡт Бѡа, за р̃м ас(при), и ѡт Ѣприцѡ едно мѣсто на Крътїѡр, за ѡ̃ ас(при), и пак едно мѣсто ѡт Їѡн, за р̃ ас(при).

И пак покѹпи Лѹпѹл, брат Микѹлѡв, и три мѣстѡѡе за ѡчинѡ ѡт Ѣрѡи ѡт на Лѹпѹшѡлѡ, за *ѡ̃м ас(при), и ѡт Бенѣ два мѣста, за ф̃ ас(при), и два мѣста ѡт Стана, дѡщи Ра...³, за ѹ̃ѡ̃ ас(при), и едно мѣсто ѡт на Дѡлѡ, за р̃к <аспри>⁶, али покѹпили сѹт сїи людї сїи покѹпенїе, ешеж(е) при д(ь)ни покоїѡнаго Мїхѡил вѡевѡда, и покоинѡнаго Сїмѡн вѡевѡда и имѣли сѹт и книги за дѣдїѹлѡ, радї ...⁷ свѣд(и)тѣлствѡѡашѣ пред г(оспо)дств(о) ми,

како им сѹтъ за гинѹл книги за дѣдѹнѹ за злодѣиствѣ. И ...⁷ ѡт Тръг Жѹюл, Палеѹл, и ѡт Бѣдѣн(и), Чочѣ, и ѡт Прѣжѣѣ, Радѹл, с(ы)нѣ Бонкѣѣ.

Се҃го радѣ, дадох г(о)сп(о)дств(о) ми Бѣсанов ...⁷ <Ми>⁷кѹлов и Апѹлов да им ест сѣи ѡч(и)нѣ, дѣдѹнѹ и ѡхав(ѣ), и с(ы)ном им и вноком, и ѡни ко҃гож(е) н<е>потѣкновено, по>³ризм(о) г(о)сп(о)дств(о) ми.

Бж(е) и свѣд(и)телѣе постави г(о)сп(о)дств(о) ми: жѹпан Енаке вел бан Кралевскѣи, и ж<ѹпан Ивашко вел д>⁸вор(ник), и жѹпан Папа вел лог(е)фет, и жѹпан Хиера вел вист(ар), и Мѣхо вел спат(ар), и Мѣхалакѣ <вел столник, и Бѹзин>⁸ка ком(ис) и Бладѹ пѣх(арник). И исправник жѹпан Папа вел лог(о)фет).

И аз, Шербан лог(о)фет), писах, ѹ Т<ѣрговице, мѣсѣца>⁸ маи, ѡ д(ь)ни, ѡ(ѣ)т(о) *зрки.

† Іѡ Гавріѡл вѣвода, милостіею Бжжіею, г(о)спод(и)нѣ.

† Din mila lui Dumnezeu, Io Gavriil Movilă voievod și domn a toată Țara Ungrovlahiei, fiul marelui și preabunului Simeon Movilă voievod. Dăm domnia mea această poruncă a domniei mele lui Vâlsan din Orbi și fiilor săi, câți Dumnezeu îi va da, ca să-i fie ocină din Orbi, însă la Lac, pentru că a cumpărat Vâlsan acest loc de ocină de la unchiul său, de la Neag, pentru 90¹ de aspri, și iar a cumpărat Vâlsan un loc de ocină din Orbi de la unchiul său, de la Neag, pentru 300 de aspri.

Și iar a cumpărat Vâlsan un loc de ocină de la Stana a lui Bărbutul, pentru 180 de aspri, și de la Trihoiul, pentru 80 de aspri, și de la Mușa un loc la Vârtop, pentru 140 de aspri, și iar de la Mușa a lui Stănișorul un loc la Vârtop, pentru 140 de aspri, și de la fiul lui Stănișorul un loc, lângă Mejdenu², pentru 250 de aspri.

Și iar a cumpărat Vâlsan un plai pentru vie, la Sécî, de la unchiul său Văia, pentru 500 de aspri, și de la Lupul al lui Bârcă un loc la câmp, la Perișor, pentru 800 de aspri.

Și iar a cumpărat Vâlsan un loc, la Preloage, de la Stoica din Turcenești, pentru 400 de aspri, și iar un loc, la Unghiul Bălții, de la Stoica din Turcenești, pentru 250 de aspri.

Și iar să fie lui Vâlsan ocină la Orbi, însă toată partea soacrei sale, a Vladei, pentru că această parte de ocină a cumpărat-o Vlada, soacra lui Vâlsan, împreună cu bărbatul ei ...³ nu a făcut Vlada și cu Oprea, copiii Nedé...³ ...³ moartea lor, a rămas Vâlsan, nepotul Vladei, și fratele ...³ lui Oprea, bărbatul Vladei. De asemenea, a împărțit Vâlsan cu fratele ...³ și a luat Vâlsan partea soacrei sale, a Vladei, ...³ nu a luat partea unchiului ei, a lui Oprea.

Și iar a cumpărat Stanciul, fratele lui Vâlsan un loc de ocină, de lângă O...³, de la unchiul lui, Drăgoiu, pentru 300 de aspri, și alt loc de la Trihoiul, pentru o vacă, și alt loc, iar de la Drăgoiu, pentru 100 de aspri.

Și iar a cumpărat Stanciul un loc lângă apa Crătiorului de la unchiul său, Drăgoiu, pentru 140 de aspri, și alt loc, iar de lângă Crătior, de la Țalapen, pentru un bou, și alt loc, la Copăcel, de la unchiul său, Drăgoiu, pentru 200 de aspri.

Și iar a cumpărat Stanciul un loc, la Perișor, de la Drăgoiu, pentru 300 de aspri, și alt loc, iar la Perișor, de la Drăgoiu, pentru 150 de aspri.

Și iar a cumpărat Stanciul o livadă, la Orbi, de la Oprea, nepotul lui Drăgoiu, pentru 250 de aspri, și altă livadă, iar de la Oprea, pentru 250 de aspri.

Și iar a cumpărat Stanciul locul de la fântână, însă jumătate de la Oprea, iar altă jumătate de la Drăgoiu, pentru 200 de aspri, și alt loc, pentru casă, de la Oprea, și de la Drăgoiu și de la Sora, pentru 500 de aspri, și iar un loc, la Părul Bumbeștilor, de la Oprea și de la Drăgoiu, pentru 250 de aspri, și alt loc, ce se numește Staule, de la Oprea și de la Drăgoiu, pentru 100⁴ de aspri, și locul de lângă Matcă de la Oprea, și de la Drăgoiu și de la Sora, pentru 200 de aspri, și Crivina de la Zăvoiu de la Drăgoiu, pentru 300 de aspri, și locul de la Plopi, pentru 200 de aspri.

Și iar a cumpărat Stanciul cinci locuri la Orbi de la Vlăgeu și de la fiii lui, pentru 600 de aspri, și alt loc de la Anca, pentru 90 de aspri, și o curățitură de la Oprea Văe, pentru 500 de aspri, și alt loc de la Stanca a lui Buia, pentru 150 de aspri, și o dumbravă de la Văia, pentru 100 de aspri, și un loc de la Anca a lui Oprița, pentru 120 de aspri.

Și iar a cumpărat Micul din Orbi o livadă, de sub via lui Dadul, de la Țalapin, pentru 70 de aspri, și iar un loc de la iaz de la Țalapin, pentru 130 de aspri.

Și iar a cumpărat Micul un loc, la Cote...³, de la Vlăgeu și de la Cubenea, pentru 480 de aspri, și alt loc, la Grohol, de la Vlăgeu și de la Cubenea, pentru 360 de aspri.

Și iar a cumpărat Micul un loc de la Gura Crătiorului de la Cubenea, pentru 70 de aspri, și iar alt loc de lângă Cărtior ...³, pentru 160 de aspri, și o livadă de la Hâncul Hotarul și³ de la Drăgoiu, pentru 70 de aspri, și alte două locuri de la Drăgoiu și de la Văia, pentru 140 de aspri, și de la Oprița un loc pe Crătior, pentru 70 de aspri, și iar un loc de la Ion, pentru 100 de aspri.

Și iar a cumpărat Lupul, fratele lui Micul, și trei locuri de ocină din Orbi de la Lăpușală, pentru 1.040 de aspri, și de la Benea două locuri, pentru 500 de aspri, și două locuri de la Stana, fiica lui Ra...³, pentru 460 de aspri, și un loc de la Dadul, pentru 120 de aspri⁶, însă au cumpărat acești oameni aceste cumpărături încă în zilele răposatului Mihail voievod și ale răposatului Simeon voievod, și au avut cărți de dedină, pentru ...⁷ au mărturisit înaintea domnie mele cum ei au pierdut cărțile de dedină din pricina răutăților. Și ...⁷ de la Târgul Jiului, Paleul, și de la Vădăni, Ciucea, și de la Preajva, Radul, fiul lui Bonca.

Pentru aceea, a dat domnia mea lui Vâlsan ...⁷ lui Micul și lui Lupul ca să le fie aceste ocini, de dedină și de ohabă, și fiilor lor și nepoților lor, și de nimeni neatins, după porunca domniei mele.

Iată și martori am pus domnia mea: jupan Enache mare ban al Craiovei, și jupan Ivașco mare⁸ vornic, și jupan Papa mare logofăt, și jupan Hiera mare vistier, și Miho mare spătar, și Mihalache mare stolnic⁸, și Buzinca comis, și Vladu paharnic. Și ispravnic Papa mare logofăt.

Și eu, Șerban logofăt, am scris, la Târgoviște, luna⁸ mai, 31 zile, anul 7128 <1620>.

† Io Gavril voievod, din mila lui Dumnezeu, domn.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, R 287, 1620. Sólyom Fekete Ferenc gyűjtemény maradéka (Arhiva Națională Maghiară, R 287, 1620. Rămășițe din colecția Sólyom Fekete Ferenc). Original slav, hârtie, cerneală cafenie, rupt la îndoituri, ars și pătat, sigiliul domnesc timbrat, deteriorat, cusut cu mătase roșie, din care se observă legenda și o parte din stema Țării Românești și stema familiei Movilă.

¹ Cifra se citește cu greutate, pentru că se află pe un loc pătat de arsură.

² Cuvântul este pe îndoitură, într-un loc ars, astfel că lectura este probabilă.

³ Rupt.

⁴ Modificat din: Ć (200).

⁵ Муква еѣдо мѣсто, încercuit de aceeași mână, cu aceeași cerneală.

⁶ Omis.

⁷ Acoperit cu timbrul sigiliului.

⁸ Rupt; completat după documentul din 1 iunie 1620, *CDȚR*, III, vol. întocmit de Doina Duca-Tinculescu, Marcel-Dumitru Ciucă (București, 1978), 559–560, nr. 1119.

THREE SLAV-ROMANIAN CHARTERS IN BUDAPEST ARCHIVES CONCERNING THE HISTORY OF WALLACHIA

Abstract

There are still unpublished papers written in the Slav language within the National Archives of Hungary in Budapest, concerning the history of Wallachia and Moldavia. Some time ago dr. Adrian Magina (Museum of the Mountainous Banat) discovered three Slav papers in Sólyom Fekete Ferenc Collection in the Magyar National Archives (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára), and kindly put them at my disposal. All my gratitude here inserted too. Two of those papers belong to the 16th century (May 26, 1571, and June 4, 1592), and the other one to the 17th century (May 31, 1620), emitted in Bucharest and Târgoviște: all of them cast light both upon the history of some localities in Wallachia, still existing (Bujoreni, Vâlcea County), or lost (Orbi, Gorj County) and the history of some families of boyards (Olănescu), and the general history of Wallachia through completing and improving our knowledge on some of the 16th century's voievodes (Alexandru II Mircea, Ștefan Surdul) and the 17th (Gavril Movilă).